

Dosarul nr. 2ra-479/2022
2-20045091-01-2ra-07042022

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (S. Vișcu)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (V. Sîrbu, I. Țurcan, D. Dulghieru)

DECIZIE

30 noiembrie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecători

Svetlana Filincova
Galina Stratulat
Dumitru Mardari
Mariana Pitic
Victor Burduh

examinând recursul declarat de Banca Comercială „Energbank” Societate pe
Acțiuni,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Banca
Comercială „Energbank” Societate pe Acțiuni împotriva lui Andrei Fanin și Elenei
Trifan cu privire la încasarea datoriei bancare,

împotriva deciziei din 15 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău,

c o n s t a t ă :

La 04 mai 2020, BC „Energbank” SA a depus cerere de chemare în judecată
împotriva lui Andrei Fanin și Elenei Trifan cu privire la încasarea datoriei bancare
și cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii a indicat că, potrivit contractului de credit nr. 845-4508f
din 01 noiembrie 2017, BC „Energbank” SA, a acordat persoanei fizice Andrei
Fanin credit în sumă de 75 000 de lei, cu termenul final de rambursare la data de
01 noiembrie 2021.

Totodată, în vederea garantării rambursării creditului și a dobânzilor aferente,
a penalităților, comisioanelor, amenzilor, compensării cheltuielilor de judecată și a
altor cheltuieli, prin neexecutarea sau executarea necorespunzătoare de către
debitor a condițiilor contractului de credit, a fost încheiat contract de fidejusiune
nr. 845-4508fa, potrivit căruia fidejursorul s-a obligat de a executa obligațiile
debitorului Andrei Fanin asumate față de BC „Energbank” SA în cazul în care
debitorul va omite să le execute sau nu le va executa corespunzător.

Menționează că, debitorul Andrei Fanin nu și-a onorat obligațiile contractuale
privind rambursarea creditului și a altor plăți restante.

La 29 ianuarie 2020, a expediat în adresa debitorului și fidejursorului
reclamații nr. 13-04/190 și nr. 13-04/191, cu solicitarea executării benevole a
plăților datorate, însă careva reacții la reclamațiile formulate nu s-au manifestat.

Astfel, în baza calculului datoriilor nerambursate efectuat la data de 02 martie 2020, suma datoriilor acumulate de către Andrei Fanin în baza contractului de credit nr. 845-4508f din 01 noiembrie 2017 constituie: 44 559,08 de lei, care constă din: suma datoriei la credit în mărime de 38 252,64 de lei, suma datoriei la dobândă în sumă de 686,04 de lei, comision lunar pentru administrarea creditului (0,35% - pct.3.2.4.) în sumă de 787,50 de lei, penalități (0,2 % - pct. 3.1) în mărime de 332,90 de lei și suma datoriei la penalități (0,1% - pct. 6.2) în mărime de 4 500 de lei.

Ulterior, la 12 noiembrie 2020, în cadrul ședinței de judecată, BC „Energbank” SA a depus cerere de majorare a cuantumului pretențiilor solicitând încasarea în mod solidar de la Andrei Fanin și Elena Trifan datoriei la credit – 28 252,64 de lei, datoria la dobândă – 2 439,14 de lei, comision lunar pentru administrarea creditului – 2 887,50 de lei, penalități (0,2% conf. pc. 6.1) – 4 628,95 de lei, penalitatea (0,1% conf. pct. 6.2) în sumă de 9 975 de lei și încasarea cheltuieli suplimentare în sumă de 108,73 lei sub formă de taxă de stat suplimentară în urma majorării valorii acțiunii.

Prin hotărârea din 23 martie 2021 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, a fost admisă parțial cererea de chemare în judecată înaintată de BC „Energbank” SA împotriva lui Andrei Fanin și Elenei Trifan cu privire la încasarea în mod solidar a datoriei bancare și cheltuielilor de judecată.

A fost încasat, în mod solidar, de la Andrei Fanin și Elena Trifan, în beneficiul BC „Energbank” SA, datoria la contractul de credit nr.848-4508f din 01.11.2017, în mărime de 32 773,76 de lei, compusă din datoria la credit – 28 252,64 de lei, datoria la dobândă – 2 439,14 de lei, comisionul lunar – 2 081,98 de lei, cheltuielile de judecată (taxa de stat) în sumă de 1191,78 de lei și cheltuielile privind citarea publică în sumă de 145 lei, în total suma de 34 110,54 de lei.

S-au respins pretențiile BC „Energbank” SA împotriva lui Andrei Fanin și Elenei Trifan cu privire la încasarea penalităților în mărime de 14 603,95 de lei, ca neîntemeiate.

Prin decizia din 15 decembrie a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul declarat de BC „Energbank” SA, ca neîntemeiat și s-a menținut hotărârea din 23 martie 2021 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a notat că, clauzele contractuale privind penalitatea nu au fost negociate, contractul de împrumut fiind redactat de apelant unilateral potrivit unor clauze contractuale standard, fără să fi dat intimatului-consumator posibilitatea să influențeze natura lor, iar consimțământul dat de consumator la momentul încheierii contractului este considerat ca fiind inexistent, întrucât a fost exprimat în contextul unei stări de constrângere financiară, stare de care BC „Energbank” SA, în calitate de comerciant, profitând de poziția sa dominantă a impus obligații excesive cocontractantului aflat într-o poziție defavorabilă.

Potrivit regulilor unanim acceptate, în cazul în care creditorul pretinde că o clauză standard a fost negociată individual cu consumatorul, lui îi revine sarcina probei. Însă, o astfel de probă lipsește, iar simplul fapt al relatărilor făcute de BC „Energbank” SA prin apelul depus, nu poate constitui temei suficient pentru a constata că prevederile contractuale referitoare la clauzele penale sunt legale.

Colegiul a reținut că, prima instanță corect a apreciat ca fiind lovită de nulitate absolută clauzele contractuale referitoare la penalitate. Or, într-adevăr după cum

corect a stabilit prima instanță penalitățile solicitate au fost calculate și urmau a fi achitate după cum reiese din extrasul rulajului în cont, pe lângă calculul unor dobânzi sporite cât și majorate. Astfel, prima instanță întemeiat a stabilit că reieșind din rulajul menționat și calculul datoriei efectuat, intimatul a achitat suma de 36 747,36 de lei dintre care 7 153,80 de lei cu titlu de dobândă, 8 587,50 de lei comisionul pentru eliberarea creditului și administrarea creditului, 805,52 de lei penalitatea conform pct. 6.1., care fiind adăugată la sumele penalităților solicitate constituie o sumă disproporționat de mare în raport cu prejudiciul cauzat de neonorarea obligațiilor contractuale.

Scopul instituirii nulității absolute a clauzelor abuzive constă în descurajarea profesioniștilor să utilizeze clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii. Scopul menționat nu poate fi atins dacă în rezultatul constatării nulității absolute efectele clauzelor abuzive s-ar diminua până la limita stabilită prin lege. În acest caz, este necesară excluderea totală a efectelor clauzelor abuzive, astfel încât să se înțeleagă că, în cazul constatării caracterului abuziv al clauzelor contractuale, utilizatorul nu va putea miza pe reducerea efectelor clauzelor abuzive până la minimumul legal, astfel fiind sancționat pentru practicarea clauzelor abuzive.

Instanța de apel a concluzionat că din conținutul convenției părților, se atestă o discrepanță majoră dintre interesele consumatorului ocrotite de lege și interesul economic al BC „Energbank” SA fiind profesionist care prestează servicii în domeniul creditării persoanelor fizice și juridice.

Contractul de credit care formează obiectul acestei cauze, constituie un contract de adeziune, în care clauzele sânt formulate în prealabil de către BC „Energbank” SA consumatorul neavând posibilitatea de a influența conținutul lor, fiind pus în situația de a accepta încheierea contractului în condițiile impuse ori de a renunța la încheierea lui. Respectiv, instanța de fond corect a constatat faptul că BC „Energbank” SA nu este în drept de a pretinde de la pârât încasarea penalităților prevăzute la pct. 6.1. și 6.2. în cadrul contractului de credit nr. nr. 845-4508f din 01 noiembrie 2017.

La 18 februarie 2022, BC „Energbank” SA a declarat recurs împotriva deciziei din 15 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea deciziei contestate în partea în care a fost respinsă acțiunea, pronunțând o nouă hotărâre de încasare a comisionului lunar pentru administrarea creditului în sumă de 805,52 de lei și a penalităților în sumă de 4 628,95 de lei și în sumă de 9 975 de lei (conform prevederilor pct. 6.1. și pct. 6.2. a contractului de credit nr. 845-4508f din 01.11.2017) și încasarea cheltuielilor de judecată neîncasate în prima instanță de 253,72 de lei, din apel în sumă de 346,71 de lei și în ordine de recurs în sumă de 231,14 de lei.

În esență a indicat că, instanțele ierarhic inferioare au aplicat norme de drept material care nu urmau a fi aplicate raporturilor în litigiu, întrucât nu aveau nici o incidență.

Astfel, a notat că instanța de apel a preluat aplicarea greșită de către prima instanță a prevederilor art. 716 alin. (1) și (2), art. 719 lit. f), art. 732, art. 745 din Codul civil (în redacția Legii nr. 1107 din 06.06.2002), precum și art. 3 a Legii privind contractele de credit pentru consumatori nr. 202/2013 și art. 4, art. 5 alin. (1)-(2) și art. 7 a Legii privind protecția consumatorului, concluzionând în mod greșit că prevederile pct. 6.1. și pct. 6.2 care reglementează penalitatea pentru

neexecutarea sau executarea necorespunzătoare de către debitor a obligațiilor contractuale, ar fi abuzive, și respectiv nule.

Instanțele de judecată inferioare, declarând ca fiind abuzive prevederile pct. 6.1. și pct. 6.2 a contractului de credit, nu au explicat în actele adoptate în ce constă caracterul abuziv al acestor puncte ale contractului de credit, stipulând în mod formal că pct. 6.1. și pct. 6.2 a contractului de credit sunt abuzive.

A menționat că, prevederile pct. 6.1. și pct. 6.2 a contractului de credit nu sunt abuzive și nici nu creează, prin ele însele sau împreună cu alte prevederi din contract, în detrimentul intimatului, un careva dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contractul de credit. Respectiv, ambele instanțe de judecată au interpretat în mod eronat prevederile Codului civil și în mod ilegal nu au admis spre încasare sumele de bani care se cuveneau recurentului în temeiul prevederilor contractului de credit, bazate pe norme de drept în vigoare.

Cu titlu de practică judiciară, recurentul a invocat deciziile Curții de Apel Chișinău din 13.05.2021 (nr. 2a-1139/2021) și din 09.09.2020 (nr. 2a-2299/20), în care instanța de apel a examinat cauze similare acestea și a statuat că prevederile din contractul de credit ce prevăd atât plățile pentru utilizarea creditului cât penalitățile pentru neexecutarea corespunzătoare a obligațiilor contractuale, sunt absolut legale. Respectiv, constată că, la nivelul aceleiași instanțe, complete de judecată diferite interpretează și aplică diferit aceleași prevederi legale în exact aceleași circumstanțe, ceea ce denotă o problemă gravă de interpretare și aplicare a prevederilor legale la nivelul acestei instanțe, fapt care este contrar art. 6 a Convenției.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Decizia din 15 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău a fost expediată părților prin intermediul oficiului poștal la 21 februarie 2022 (134). Astfel recursul depus la 18 februarie 2022 de către BC „Energbank” SA, este în termen.

În conformitate cu art. din 439 alin. (2) și (3) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copieii de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia.

Judecătorul raportor verifică încadrarea în prevederile legii a temeiurilor invocate în recurs și face un raport verbal în fața completului de judecată instituit în conformitate cu alin. (2).

La 08 aprilie 2022, Curtea Supremă de Justiție a comunicat intimaților recursul, informând despre necesitatea depunerii referinței în termen de o lună de la data primirii scrisorii (144). Însă până în prezent intimații nu și-au valorificat acest drept și nu au depus referință.

Prin încheierea din 22 iunie 2022 a Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de BC „Energbank” SA, a fost considerat admisibil.

În conformitate art. 441 din Codul de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Conform art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

Art. 444 din Codul de procedură civilă, prevede că recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul urmează a fi admis, cu casarea deciziei instanței de apel și remiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Prin hotărârea din 23 martie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată înaintată de BC „Energbank” SA împotriva lui Andrei Fanin și Elenei Trifan cu privire la încasarea în mod solidar a datoriei bancare și cheltuielilor de judecată.

A fost încasat, în mod solidar, de la Andrei Fanin și Elena Trifan, în beneficiul BC „Energbank” SA, datoria la contractul de credit nr.848-4508f din 01.11.2017, în mărime de 32 773,76 de lei, compusă din datoria la credit – 28 252,64 de lei, datoria la dobândă – 2 439,14 de lei, comisionul lunar – 2 081,98 de lei, cheltuielile de judecată (taxa de stat) în sumă de 1 191,78 de lei și cheltuielile privind citarea publică în sumă de 145 lei, în total suma de 34 110,54 de lei.

Au fost respinse pretențiile BC „Energbank” SA împotriva lui Andrei Fanin și Elenei Trifan cu privire la încasarea penalităților în mărime de 14 603,95 de lei, ca neîntemeiate.

Judecând în ordine de apel, Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din 15 decembrie 2021 a respins apelul declarat de BC „Energbank” SA, ca neîntemeiat și s-a menținut hotărârea din 23 martie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

Verificând legalitatea deciziei contestate în raport cu prevederile aplicabile la caz și criticile aduse în recurs, instanța de recurs constată că, contrar prevederilor art. 239 din Codul de procedură civilă, decizia instanței de apel este una nemotivată, iar concluziile instanței de apel sunt expuse într-o formă evazivă, incertă, neavând putere de convingere, fără a fi dată o apreciere cuvenită pretențiilor formulate în prezentul litigiu în raport cu materialul probator, precum și normele de drept ce reglementează acest aspect.

Or, analiza pe care judecătorul o face în legătură cu motivele de fapt și de drept, care i-au format convingerea în sensul unei anumite soluții trebuie să fie clară și simplă, precisă, conchisă și fermă, să aibă putere de convingere.

Totodată, în conformitate cu art. 373 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță; instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces.

Reieșind din limitele judecării apelului consfințite în norma enunțată, instanța de recurs reține că contrar acestor prevederi și dispozițiilor conținute în art. 373 alin. (5) din Codul de procedură civilă, instanța de apel judecând apelul a trecut superficial asupra motivelor apelului.

Din materialele cauzei rezultă că, atât în ședința de judecată din 23 martie 2021 din cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Centru precum și din ședința de judecată din 15 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, instanțele ierarhic inferioare au examinat cauza în lipsa părților Fanin Andrei și Trifan Elena și au pronunțat hotărâre în lipsa acestora (f.d. 63, 124).

Sub acest aspect, instanța de recurs subliniază că instanțele ierarhic inferioare examinând din oficiu chestiunea privind nulitatea penalității au concluzionat asupra netemeinicii acesteia ca fiind clauză abuzivă, însă fără să audieze explicațiile părților Fanin Andrei și Trifan Elena referitor la chestiunea dată. Colegiul accentuează că instanța de apel nu a motivat și nu a determinat cert în ce constă caracterul abuziv ale pct. 6.1. și pct. 6.2. a contractului de credit. Or, în scopul stabilirii unei clauze contractuale ca fiind abuzivă, instanța de judecată incontestabil că urma să audieze nemijlocit părțile contractului, în special părțile Fanin Andrei și Trifan Elena referitor la chestiunea dată, pentru a stabili circumstanțele relevante la data încheierii contractului de credit care au determinat-o să constate caracterul abuziv al pct. 6.1. și pct. 6.2. ale contractului de credit.

La caz, se conchide că la examinarea apelului în fond, instanța nu a audiat părțile cu privire la caracterul abuziv al unor clauze contractuale, deși pentru a concluziona asupra anulării unei clauze contractuale ca fiind abuzive instanțele de judecată trebuie să țină cont dacă clauza respectivă a fost sau nu negociată de părțile contractuale, a avut sau nu posibilitatea consumatorul de a influența conținutul ei etc.

Așadar, Colegiul reține că prin aplicarea prevederilor art. 119, 138 alin. (2) din Codul de procedură civilă instanța de apel avea posibilitatea să întreprindă asemenea acțiuni, însă nu le-a întreprins. Or, caracterul devolutiv al apelului obligă instanța să întreprindă toate mijloacele legale, pentru a preveni orice greșală privind aflarea adevărului în cauză și astfel, poate ordona administrarea probelor pe care le consideră necesare.

Colegiul lărgit constată că în modul în care a fost motivată soluția rezultă de fapt că instanța de apel nu a intrat în cercetarea fondului neexercitându-și rolul activ reglementat de art. 373 alin. (2) Cod de procedură și nu a răspuns criticilor invocate în apel de către bancă, prin ce a fost încălcat dreptul la un proces echitabil în sensul art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

În aceasta situație, instanța de recurs nu poate exercita controlul judiciar asupra hotărârii pronunțate, iar înlăturarea omisiunilor admise în procedura recursului, ar duce la privarea părții de un grad de jurisdicție și implicit la încălcarea principiului „non omisso medio”, ceea ce este inadmisibil.

Ținând cont de imposibilitatea instanței de recurs de a corecta respectivele omisiuni, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție concluzionează asupra necesității remiterii cauzei spre rejudecare în instanța de apel.

La rejudecarea cauzei, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și reexaminând cauza să administreze toate probele utile și concludente și să emită o decizie legală și întemeiată, respectând dreptul garantat al participanților la proces la un proces echitabil.

Din considerentele menționate și având în vedere faptul că decizia instanței de apel nu satisface standardele procedurale ale legalității și temeiniciei unui act judecătoresc, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul, a casa decizia din 15 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, cu restituirea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e :

Se admite recursul declarat de Banca Comercială „Energbank” Societate pe Acțiuni.

Se casează decizia din 15 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Banca Comercială „Energbank” Societate pe Acțiuni împotriva lui Andrei Fanin și Elenei Trifan cu privire la încasarea datoriei bancare, cu remiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, de un alt complet de judecători.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Svetlana Filincova

judecători

Galina Stratulat

Dumitru Mardari

Mariana Pitic

Victor Burduh